

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.04.2010, sp. zn. 29 Cdo 2766/2007, ECLI:CZ:NS:2010:29.CDO.2766.2007.1

Číslo: 21/2011

Právní věta: Je-li samostatným předmětem postoupení příslušenství pohledávky, je požadavek určitosti předmětu postoupení ve smlouvě o postoupení pohledávky naplněn jen tehdy, lze-li za použití výkladových pravidel ze smlouvy zjistit, o které z příslušenství pohledávky vypočtených v § 121 odst. 3 obč. zák. šlo. Je-li samostatným předmětem postoupení část úroků z prodlení určená konkrétní částkou, je požadavek určitosti předmětu postoupení ve smlouvě o postoupení pohledávky naplněn jen tehdy, lze-li za použití výkladových pravidel ze smlouvy zjistit, jakou konkrétní dobu toto úročení postihuje a jakého procentního či jinak vyjádřeného dílu úroků z prodlení se postoupení v takto stanoveném období týká. Jestliže si strany sjednaly pro případ porušení označených povinností způsob určení smluvní pokuty (§ 544 odst. 2 obč. zák.) a je-li samostatným předmětem postoupení jen část takto určené smluvní pokuty, je požadavek určitosti předmětu postoupení ve smlouvě o postoupení pohledávky naplněn jen tehdy, lze-li za použití výkladových pravidel ze smlouvy zjistit vedle konkrétního určení výše postupované části jistiny (části smluvní pokuty) i způsob určení výše smluvní pokuty v postoupené části

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.04.2010

Spisová značka: 29 Cdo 2766/2007

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Postoupení pohledávky, Smluvní pokuta

Předpisy: § 121 odst. 3 obč. zák.

§ 37 odst. 1 obč. zák.

§ 524 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 1. 4. 2005 prohlásil K r a j s k ý s o u d v Ostravě (dále též jen „konkursní soud“) k návrhu věřitelky Č. banky, a. s. (dále též jen „navrhující věřitelka“), konkurs na majetek dlužnice F., a. s., (bod I. výroku) a správcem její konkursní podstaty ustavil Mgr. L. S. (bod II. výroku).

Konkursní soud uzavřel, že dlužnice je ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) v úpadku ve formě platební neschopnosti. Za doloženou pokládal pohledávku navrhující věřitelky (po lhůtě splatnosti) ze smluv o úvěru uzavřených mezi právní předchůdkyní navrhující věřitelky (I. a P. bankou, a. s. - dále též jen „banka“) a dlužnicí 25. 6.

1996 a 5. 5. 1997, která k 17. 6. 2002 činila 12 246 067,21 Kč a jejíž existenci dlužnice uznala 5. 9. 2002.

Obranu dlužnice, podle které pohledávka navrhuující věřitelky zanikla tím, že proti ní započítala pohledávku vůči navrhuující věřitelce, neshledal konkursní soud opodstatněnou. Uvedl, že dlužnice (jež odvozovala tvrzenou pohledávku vůči navrhuující věřitelce z pohledávky JUDr. V. N.) sice osvědčila, že došlo k postoupení části pohledávky na ni, nikoliv však existenci postoupené pohledávky.

Za osvědčenou pokládal konkursní soud i pohledávku (po lhůtě splatnosti) Finančního úřadu v K. (dále též jen „finanční úřad“) ve výši 1 999 084 Kč.

K odvolání dlužnice V r c h n í s o u d v Olomouci usnesením ze dne 14. 2. 2007 potvrdil usnesení konkursního soudu.

Odvolací soud vyšel zejména z toho, že: 1/ Tvrzená pohledávka dlužnice má původ ve smlouvě o poskytnutí právních služeb uzavřené mezi bankou a advokátem JUDr. V. N. dne 12. 11. 1998 (dále též jen „smlouva z 12. 11. 1998“), kterou se JUDr. V. N. zavázal poskytnout bance právní službu spočívající v realizaci „Projektu snížení portfolia klasifikovaných aktiv“ a banka se v článku VII. této smlouvy zavázala nepoužít advokátovo know - how pod sankcí smluvní pokuty ve výši 10 % z objemu advokátem „sekuritizovaných částí pohledávek“, u kterých by tuto povinnost porušila.

2/ Dopisem ze dne 25. 8. 2000 JUDr. V. N. uplatnil vůči navrhuující věřitelce nárok na smluvní pokutu ve výši 3 350 000 000 Kč, uváděje, že banka porušila smlouvu v objemu pohledávek ve výši 33 500 000 000 Kč.

3/ Dopisem ze dne 22. 6. 2001 JUDr. V. N. uplatnil vůči navrhuující věřitelce nárok na smluvní pokutu ve výši 5 482 802 055 Kč (zahrnující i dříve uplatněných 3 350 000 000 Kč), uváděje, že banka porušila smlouvu v objemu pohledávek ve výši 54 828 020 550 Kč.

4/ Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 27. 6. 2000 (dále též jen „první postupní smlouva“) postoupil JUDr. V. N. část pohledávky (ve výši posléze uplatněné dopisem ze dne 25. 8. 2000, tj. ve výši 3 350 000 000 Kč) z titulu nezaplacené smluvní pokuty společnosti G.

5/ Smlouvou o postoupení části pohledávky ze dne 4. 2. 2002 (dále též jen „druhá postupní smlouva“) postoupila společnost G část pohledávky, kterou nabyla první postupní smlouvou, a to ve výši 650 000 000 Kč, společnosti GLT. Předmět smlouvy byl v jejím článku 2 vymezen tak, že jím je: „část příslušenství pohledávky, kterou má postupitel za svým dlužníkem Č. bankou (...) dříve za okolností dále uvedených v článku 3 této smlouvy I. a P. banka, a. s. (...), a to část příslušenství předmětné pohledávky ve výši 650 000 000 Kč“.

6/ Smlouvou o postoupení části pohledávky ze dne 25. 4. 2002 (dále též jen „třetí postupní smlouva“) postoupila společnost GLT část pohledávky, kterou nabyla druhou postupní smlouvou, a to ve výši 267 485 000 Kč společnosti F.

7/ Smlouvou o postoupení části pohledávky ze dne 4. 9. 2002 (dále též jen „čtvrtá postupní smlouva“) postoupila společnost F část pohledávky, kterou nabyla třetí postupní smlouvou, a to ve výši 14 000 000 Kč dlužnici.

Odvolací soud - oproti konkursnímu soudu - nehodnotil existenci dlužnicí tvrzené pohledávky, uzavřel však, že dlužnice se platně nestala věřitelkou z této pohledávky, jelikož druhá postupní smlouva je absolutně neplatná pro neurčitost svého předmětu (§ 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku), konkrétně pro neurčitost vymezení části pohledávky, jež byla předmětem

postoupení.

K tomu rozvedl, že část pohledávky může být předmětem smlouvy o postoupení pohledávky, musí však být ve vztahu k celé (celkové) pohledávce vymezena dostatečně určitým a nezaměnitelným způsobem, vylučujícím pochybnosti o tom, která část pohledávky je předmětem postoupení.

S poukazem na obsah článku VII. smlouvy z 12. 11. 1998 pak odvolací soud uzavřel, že ke specifikaci jakékoliv části pohledávky na smluvní pokutu vyhovující kritériím určitosti dle § 37 odst. 1 obč. zák. by bylo nutné vždy uvést, jakých konkrétních sekuritizovaných pohledávek se část převáděné pohledávky na smluvní pokutu týká. Pokud byla část předmětné pohledávky vymezena nominální hodnotou, není možné tuto část žádným způsobem odlišit od jiných částí pohledávky ve stejné nominální hodnotě, které byly nebo mohly být předmětem postupování. Pro případ plnění nelze zjistit, jaká část pohledávky byla splněna nebo již použita k započtení jinými subjekty, na které postupitel společnost G postupně části pohledávky na smluvní pokutu postupoval.

Odvolací soud rovněž dodal, že postupovaná pohledávka je vymezena jako „část příslušenství pohledávky“, ačkoliv předmětem první postupní smlouvy byla smluvní pokuta a nikoliv její příslušenství, čemuž odpovídají údaje obsažené ve výzvě (dopisu) JUDr. V. N. z 25. 8. 2000.

Z užitého pojmu „část příslušenství pohledávky“ podle odvolacího soudu nelze ani zjistit, zda tímto vymezením účastníci mínili úrok z prodlení (a v tomto případě v jaké výši, za jaké období a z jaké částky) nebo zda takto označili jistinu smluvní pokuty, což by nebylo z pohledu ujednání podnikatelských subjektů neobvyklé.

V důsledku neplatnosti druhé postupní smlouvy jsou podle odvolacího soudu neplatné (podle § 39 obč. zák.) i třetí a čtvrtá postupní smlouvy a dlužnice tak neprokázala, že k 5. 9. 2002 měla vůči navrhující věřitelce pohledávku v tvrzené výši (14 000 000 Kč); proto nemohlo dojít ani k zániku pohledávky navrhující věřitelky v důsledku jednostranného započtení (uplatněného dlužnicí).

Shodně s konkursním soudem měl odvolací soud za doloženou jak pohledávku navrhující věřitelky, tak pohledávku finančního úřadu. Uvedl dále, že k úhradě svých splatných závazků (dosahujících nejméně částky 16 000 000 Kč) není dlužnice podle vlastního tvrzení schopna. I odvolací soud tak dospěl k závěru, že dlužnice je v úpadku ve formě platební neschopnosti.

Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítajíc, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požadujíc, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatelka řešení otázky, zda specifikace předmětu druhé postupní smlouvy a následně třetí a čtvrté postupní smlouvy odpovídá kritériím určitosti podle § 37 odst. 1 obč. zák., uvádějíc, že dovolací soud dosud stejnou nebo obdobnou otázku neřešil.

Dovolatelka zdůrazňuje, že podle konstantní judikatury a právní teorie je právní úkon neurčitý, a tedy neplatný (dle § 37 odst. 1 obč. zák.), tehdy, je-li vyjádřený projev vůle sice po jazykové stránce srozumitelný, avšak nikoliv jednoznačný – a tím neurčitý – zůstává jeho věcný obsah (včetně předmětu ujednání), přičemž neurčitost obsahu nelze odstranit a překlenout ani za použití výkladových (interpretačních) pravidel (§ 35 odst. 2 a 3 obč. zák.).

Odtud uzavírá, že podle této definice nelze specifikaci části pohledávky, která byla předmětem druhé až čtvrté postupních smluv, považovat za neurčitou.

Přitom dovolatelka nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že bylo nutné vždy uvést, jakých konkrétních sekuritizovaných pohledávek se část převáděné pohledávky týká.

Předmětem druhé postupní smlouvy podle dovolatelky nebyla jistina, tedy smluvní pokuta, na kterou vznikl nárok JUDr. V. N., ale pouze část příslušenství této smluvní pokuty.

Za nesprávný pokládá dovolatelka i názor odvolacího soudu, že předmětem první postupní smlouvy byla pouze smluvní pokuta a nikoliv její příslušenství, majíc jej za rozporný s ustanovením § 524 odst. 2 obč. zák. Odtud pak dovozuje, že předmětem druhé postupní smlouvy mohla být část příslušenství a jelikož tomu tak bylo, nebylo nutné (a v podstatě nebylo ani možné) uvádět, jakých konkrétních sekuritizovaných pohledávek se část převáděných pohledávek týká. Takový údaj by bylo nezbytné uvést, pouze kdyby předmětem postoupení byla samotná smluvní pokuta.

Označení předmětu postoupení nominální hodnotou a tím, že jde o příslušenství pohledávky, která je velmi podrobně specifikována v článku 3 druhé postupní smlouvy, odpovídá kritériu určitosti podle ustanovení § 37 odst. 1 obč. zák., dodává dovolatelka.

Dovolatelka oponuje také argumentaci odvolacího soudu, podle které z pojmu „část příslušenství pohledávky“ nelze ani zjistit, zda účastníci (druhé postupní) smlouvy takto zamýšleli vymezit úrok z prodlení nebo jistinu, vyzdvihujíc, že účastníci (druhé postupní smlouvy) jednoznačně uvedli, že předmětem smlouvy je část příslušenství pohledávky, takže jednoznačně převedli část úroku z prodlení a nikoliv část jistiny, když smluvní pokuta není příslušenstvím ve smyslu § 121 odst. 3 obč. zák. V další části „předmětné věty“ navíc účastníci (druhé postupní smlouvy) uvedli, že jde o část příslušenství předmětné pohledávky, takže za použití jazykového výkladu lze dovést, že jde jednoznačně o část příslušenství pohledávky a nikoliv o pohledávku samu.

Navrhující věřitelka ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout, uvádějíc, že Nejvyšší soud se již k náležitostem smlouvy o postoupení pohledávky podrobně vyjádřil v rozsudku ze dne 20. 12. 2000, sp. zn. [32 Cdo 2306/98](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročníku 2001, pod číslem 58 a obdobně se vyslovil i v rozsudku ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. [32 Odo 523/2005](#) (jde o rozhodnutí uveřejněné v témže časopise, a to v čísle 8, ročníku 2006, pod číslem 110). Přitom se ztotožňuje se závěrem o absolutní neplatnosti postupních smluv pro neurčitost předmětu postoupení,

K tomu navrhuující věřitelka zdůrazňuje, že v daném případě nelze jednoznačně určit, která část údajné pohledávky JUDr. V. N. z titulu smluvní pokuty, měla být předmětem postoupení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007).

Dovolání v této věci může být přípustné jen podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (o případ dle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nejde).

Jakkoliv se Nejvyšší soud k otázkám určitosti smlouvy o postoupení pohledávky z hlediska jejího předmětu ve své rozhodovací praxi opakovaně vyslovil, shledává dovolání v této věci přípustným pro posouzení otázky určitosti předmětu postoupení, je-li jím část smluvní pokuty nebo část příslušenství

pohledávky, dovolacím soudem dosud beze zbytku nezodpovězené. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Přitom Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že k novým důkazům, nabídnutým mu dovolatelkou podáními došlými Nejvyššímu soudu 17. 4. a 13. 8. 2009, konkrétně k usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 11. 2008, č. j. 3 Cmo 128/2008-1192, ke smlouvě o postoupení části pohledávky ze dne 4. 8. 2009, k oznámení o tomto postoupení ze dne 5. 8. 2009 a k úkonu směřujícímu k započtení ze dne 6. 8. 2009, v dovolacím řízení jako k právně bezvýznamným nepřihlížel vzhledem k ustanovení § 241a odst. 4 o. s. ř., podle kterého v dovolání nelze uplatnit nové skutečnosti nebo důkazy ve věci samé.

Podle ustanovení § 37 odst. 1 obč. zák. právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

Dle ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák. příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

Ustanovení § 524 obč. zák. pak určuje, že věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému (odstavec 1). S postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená (odstavec 2).

A konečně, podle ustanovení § 544 obč. zák. platí, že sjednají-li strany pro případ porušení smluvní povinnosti smluvní pokutu, je účastník, který tuto povinnost poruší, zavázán pokutu zaplatit, i když oprávněnému účastníku porušením povinnosti nevznikne škoda (odstavec 1). Smluvní pokutu lze sjednat jen písemně a v ujednání musí být určena výše pokuty nebo stanoven způsob jejího určení (odstavec 2).

V této podobě (pro věc rozhodné) platila citovaná ustanovení občanského zákoníku již v době uzavření smlouvy z 12. 11. 1998 a později změn nedoznala.

Dosavadní judikatorní výstupy své rozhodovací činnosti týkající se náležitostí smlouvy o postoupení pohledávky shrnul Nejvyšší soud v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [31 Cdo 1328/2007](#) (dále též jen „rozsudek velkého senátu“). V tomto rozsudku (jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu a na který se v podrobnostech odkazuje) mimo jiné uzavřel, že taková smlouva musí obsahovat označení smluvních stran (postupitele a postupníka), vymezení postupované pohledávky (způsobem, z něhož bude jednoznačně zjištělné, jaká pohledávka je předmětem postupu) a musí v ní být vyjádřena vůle smluvních stran směřující ke změně v osobě věřitele postupované pohledávky. K tomu odkázal na důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 16/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 16/2004“), dále na důvody výše zmíněného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Odo 523/2005](#), usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Odo 775/2004](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročníku 2006, pod číslem 171 a rozsudku

Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2006, sp. zn. [29 Odo 928/2004](#) (jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). V rozsudku velkého senátu Nejvyšší soud zformuloval i následující závěry:

1/ Smlouvou o postoupení pohledávky dochází ke změně v osobě věřitele, aniž došlo ke změně v obsahu závazku. Není-li ve smlouvě o postoupení pohledávky dohodnuto jinak, dochází ke změně osoby věřitele již uzavřením smlouvy, bez ohledu na to, zda postupitel postoupení pohledávky dlužníkovi oznámil, popřípadě postupník postoupení pohledávky dlužníkovi prokázal; možnost dlužníka přivodit zánik svého dluhu vůči dosavadnímu věřiteli (§ 526 odst. 1, věta druhá, obč. zák.) tím není dotčena.

2/ Ke změně v osobě věřitele přitom může dojít jen na základě platné smlouvy o postoupení pohledávky, kdy nový věřitel (postupník) nabývá nejen postupovanou pohledávku, ale spolu s ní též aktivní věcnou legitimaci k jejímu uplatnění a úplnému výkonu.

3/ Otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky je nerozhodná z hlediska účinku splnění dluhu postupníkovi, oznámí-li dlužník postoupení pohledávky postupiteli. V takovém případě dlužník není oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení pohledávky a jeho závazek zaniká splněním postupníkovi, i když smlouva o postoupení pohledávky neexistuje (z jakéhokoliv důvodu).

4/ Účelem ustanovení § 526 odst. 1, věty druhé, a odst. 2 obč. zák. je ochrana dlužníka, který plnil svůj závazek osobě (postupiteli nebo postupníku), jež podle hmotného práva nebyla v době plnění věřitelem pohledávky, například proto, že smlouva o jejím postoupení nebyla platná. Oznámení postupitele dlužníkovi o tom, že došlo k postoupení pohledávky, je právní skutečností, se kterou právo pojí vznik povinnosti dlužníka plnit postupníkovi.

5/ Oznámením o postoupení pohledávky, adresovaném dlužníkovi, vyvolá postupitel změnu osoby oprávněné přijmout plnění a také na sebe bere riziko vyplývající z toho, že i v případě neplatnosti (nebo dokonce neexistence) smlouvy o postoupení pohledávky splní dlužník dluh třetí osobě (postupníku) s účinky i pro postupitele. Samotným postoupením pohledávky však nedochází k jiné změně závazku, než v osobě věřitele, a v případě, že smlouva byla neplatná, dochází k tomu, že k věřiteli přistupuje další osoba oprávněná přijmout plnění s účinky i pro (původního) věřitele.

6/ Ve vztahu mezi postupníkem a dlužníkem není platnost postoupení právně významná. Oznámí-li tedy postupitel dlužníkovi, že pohledávku postoupil postupníku, vyvolá tento notifikační úkon zamýšlené právní důsledky (týkající se osoby oprávněné přijmout plnění) i tehdy, jestliže k postoupení vůbec nedošlo, nebo byla-li smlouva o postoupení pohledávky neplatná.

7/ Pro dlužníka je podstatné, zda postupovaná pohledávka existuje (proto jsou mu zachovány námitky proti pohledávce, které mohl uplatnit v době postoupení), není však jeho věcí, kdo pohledávku vymáhá; dluh má splnit podle pokynů věřitele.

8/ Otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit jen ve sporu mezi postupitelem a postupníkem. Proto také nemusí postupitel dlužníkovi prokazovat, že k postoupení došlo (§ 526 odst. 2 obč. zák.); pro vztah mezi dlužníkem a postupníkem je to totiž lhostejné.

9/ Není-li podle hmotného práva pro určení osoby, která je v důsledku postoupení pohledávky a následné notifikace věřitele dlužníkovi oprávněna přijmout plnění s účinky pro splnění dluhu, rozhodné, zda smlouva o postoupení byla platná a zda k ní opravdu došlo, pak tato okolnost nemůže být významná ani v soudním řízení. Námitka neplatnosti postoupní smlouvy tak s výjimkou případů uvedených v § 525 obč. zák., eventuálně případů, ve kterých by dlužník prokázal, že postoupení

pohledávky mělo za následek změnu (zhoršení) jeho právního postavení, dlužníkovi vůči postupníku nepřísluší.

V důvodech rozsudku uveřejněného pod číslem 95/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek se Nejvyšší soud dále přihlásil k závěru – obsaženému již v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. [32 Odo 453/2004](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2005, pod číslem 1 – že důsledkem neexistence pohledávky v době uzavření smlouvy o jejím postoupení není neplatnost postupní smlouvy, nýbrž zákonná odpovědnost postupitele vůči postupníku dle § 527 odst. 1 písm. a) obč. zák.

V rozsudku uveřejněném pod číslem 80/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 80/2007“) dále Nejvyšší soud vysvětlil, že postoupením přechází pohledávka na nového věřitele v té podobě, v jaké v okamžiku postupu existovala, včetně tzv. vedlejších práv, i když nejsou ve smlouvě o postoupení pohledávky výslovně konkretizována. Tamtéž dodal, že přitom není rozhodné, zda právo spojené s postoupenou pohledávkou je či není samostatně uplatnitelné.

A konečně v usnesení ze dne 18. 8. 2009, sp. zn. [32 Cdo 2421/2009](#) (jež je veřejnosti opět k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu), Nejvyšší soud uzavřel, že smlouvou o postoupení pohledávky lze postoupit samostatně příslušenství pohledávky (právo na úroky z prodlení), aniž by byla postoupena i samotná pohledávka.

Z takto ustaveného a ustáleného judikatorního rámce vycházejí další závěry Nejvyššího soudu týkající se dané věci.

Nejvyšší soud především podotýká, že ve světle závěrů obsažených v R 80/2007 neshledává přílehlavou úvahu odvolacího soudu (dovolatelkou právem kritizovanou), že předmětem první postupní smlouvy byla jen smluvní pokuta a nikoliv její příslušenství. Z toho, že první postupní smlouva výslovně neobsahuje údaj o tom, že s postupovanou pohledávkou ve výši 3 350 000 000 Kč z titulu nezaplacené smluvní pokuty se postupuje i příslušenství této (části) pohledávky, totiž úsudek, že příslušenství tvořené zákonnými úroky z prodlení ze smluvní pokuty (její částí) postoupeno nebylo, neplyne. Z ustanovení § 524 odst. 2 obč. zák. se naopak podává (a závěry obsažené v R 80/2007 potvrzují), že není-li předmět postoupení nepochybným způsobem omezen na jistinu (zde smluvní pokutu) nebo na část této jistiny (část smluvní pokuty), pak platí, že ve smyslu ustanovení § 524 odst. 2 obč. zák. mělo postoupení jistiny (postoupení části jistiny) za následek i postoupení příslušenství pohledávky (postoupení části příslušenství vztahující se k části postoupené jistiny).

První postupní smlouva (jak z ní vyšly oba soudy) žádné ujednání vylučující účinky ustanovení § 524 odst. 2 obč. zák. neobsahuje, takže platí, že (byla-li platně uzavřena) jí byla postoupena nejen část smluvní pokuty (3 350 000 000 Kč), nýbrž (v důsledku úpravy obsažené v posledně označeném ustanovení) také odpovídající příslušenství (tvořené zákonnými úroky z prodlení, měl-li na ně postupitel právo).

Z tohoto závěru však na konečný výsledek dovolacího řízení bez dalšího usuzovat nelze. Podstatným zůstává posouzení určitosti druhé postupní smlouvy v předmětu postoupení. Sankce neplatnosti právního úkonu se ustanovením § 37 odst. 1 obč. zák. váže k náležitostem projevu vůle; projev vůle je neurčitý, je-li nejistý jeho obsah, tj. – mimo případy, kdy vůbec chybí určitá vůle – když se jednajícím nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit. Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit.

Pro případy, kdy o obsahu právního úkonu může vzniknout pochybnost, formuluje zákon (jde-li o občanskoprávní vztahy v ustanovení § 35 obč. zák. a jde-li o obchodní závazkové vztahy, především v

ustanovení § 266 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku) ustanovení, která ukládají soudu, aby tyto pochybnosti odstranil výkladem, včetně návodu, jak to má učinit (jaká hlediska jsou pro tento výklad rozhodná).

Podle ustáleného výkladu podávaného Nejvyšším soudem je vůle, vtělená do smlouvy (zde do postupní smlouvy), svým projevem určitá, jestliže je výkladem objektivně pochopitelná, tj. může-li typický účastník tuto vůli bez rozumných pochybností o jejím obsahu adekvátně vnímat (shodně srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 1996, sp. zn. 3 Cdon 1032/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 1998, pod číslem 1 přílohy nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 35/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Ve výše popsaném ohledu pak dovolání neobstojí ani v rovině vlastní dovolatelčiny argumentace. Dovolání je založeno na předpokladu, že předmětem druhé postupní smlouvy nebyla „část pohledávky“ (část jistiny) z titulu smluvní pokuty (kterou společnost G nabyla první postupní smlouvou), nýbrž jen „část příslušenství pohledávky“ (část příslušenství smluvní pokuty) tvořeného (zákonými) úroky z prodlení.

„Část příslušenství pohledávky“ ovšem není druhou postupní smlouvou nikterak blíže konkretizována, takže již prostým poukazem na dikci § 121 odst. 3 obč. zák. lze založit nejistotu o předmětu postoupení, není-li z druhé postupní smlouvy patrné, které ze zákonem vypočtených příslušenství pohledávky (úrok, úrok z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky) bylo zčásti postoupeno společnosti GLT.

Logickou úvahou (podle níž prodlení dlužníka s úhradou smluvní pokuty má /při absenci jiné dohody věřitele s dlužníkem, jež v této věci nebyla tvrzena/ za následek právo dlužníka požadovat zákonný úrok z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky) lze nejistotu o obsahu pojmu „část příslušenství pohledávky“ ve druhé postupní smlouvě zúžit na úrok z prodlení a na náklady spojené s uplatněním pohledávky; o tom, o které z těchto příslušenství nebo jejich „části“ jde, však druhá postupní smlouva nevypovídá ničeho.

I kdyby Nejvyšší soud připustil, že nezpochybnitelným předmětem druhé postupní smlouvy byly (jak tvrdí dovolatelka) pouze úroky z prodlení (že samostatné postoupení práva na úroky z prodlení je možné, dovodil Nejvyšší soud ve výše citovaném usnesení sp. zn. [32 Cdo 2421/2009](#)), byl by požadavek určitosti předmětu postoupení naplněn jen tehdy, kdyby z postupní smlouvy bylo rozpoznatelné, jaké úroky z prodlení byly předmětem postoupení. Odstranit výkladem nejistotu v dotčeném směru (v situaci, kdy druhá postupní smlouva ani potud neobsahuje ničeho) by bylo možné, jen kdyby byl namísto závěr, že předmětem postoupení byly veškeré (zákonné) úroky z prodlení z části smluvní pokuty při současném předpokladu, že je jasné, k jaké (konkrétní části jistiny se ony veškeré /zákonné/ úroky z prodlení váží).

Takovou úvahu ale vylučuje již to, že předmětem postoupení (v duchu dovolatelčiny argumentace) měly být jen úroky z prodlení ve výši 650 000 000 Kč. Jinak řečeno, takto vyčíslená výše úroků z prodlení předpokládá jejich ohraničení v čase (předpokládá, že šlo o úroky z prodlení za jen určitou dobu), jež ovšem druhá postupní smlouva neobsahuje. Druhá postupní smlouva naopak výslovně vymezuje předmět postoupení jako „část příslušenství pohledávky“, tedy jako „část (zákonných) úroků z prodlení“ (čemuž dovolání přitakává). Má-li jít o postoupení (jen) části úroků z prodlení, pak k tomu, aby písemná postupní smlouva dostala požadavku určitosti co do svého předmětu, musí být určeno, o kterou část úroků z prodlení šlo, tedy (minimálně) jakou konkrétní dobu toto úročení postihuje a jakého procentního či jinak vyjádřeného dílu úroků z prodlení se postoupení v takto stanoveném období týká. To se ovšem v posuzované věci nestalo. Závěr odvolacího soudu, že druhá postupní smlouva nemá určitě vymezen předmět postoupení a že tato neurčitost způsobuje její absolutní neplatnost ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák., je tudíž správný.

Jakkoliv důvod zamítnout dovolání je dán již na základě závěru zformulovaného v předchozím odstavci, Nejvyšší soud dále uvádí, že shledává přílehlavým i závěr odvolacího soudu, že druhá postupní smlouva by byla neplatnou pro neurčitost, i kdyby předmětem jejího postoupení měla být část smluvní pokuty (část jistiny).

Ze smlouvy z 12. 11. 1998 (jak z ní vyšly oba soudy) vyplývá, že v ní byl pro případ porušení tam označených povinností stanoven způsob určení smluvní pokuty (§ 544 odst. 2 obč. zák.), nikoliv stanovena (konkrétní částkou) smluvní pokuta jako taková.

Měla-li být smluvní pokuta určena podílem (10 %) z objemu advokátem sekuritizovaných částí pohledávek, u kterých by banka porušila povinnost nepoužít advokátovo know - how, pak je odtud zřejmé, že právo požadovat takto určenou smluvní pokutu se odvíjí od konkrétní výše každé sekuritizované pohledávky (její části), u které banka takovou povinnost porušila a že spor o úhradu smluvní pokuty se nutně musí odvíjet od prokázání toho, u kterých konkrétních pohledávek k porušení povinnosti bankou došlo.

Postoupení jen části takto určené smluvní pokuty tudíž nemůže co do určitosti předmětu postoupení v příslušné postupní smlouvě obstát, není-li vedle konkrétního určení výše postupované části jistiny (části smluvní pokuty) doplněno údajem, na jehož základě by bylo možné prověřit způsob určení výše smluvní pokuty v postoupené části. To v posuzovaném případě není možné, neobsahuje-li druhá postupní smlouva údaj, jehož prostřednictvím by bylo lze identifikovat pro předmět postoupení (ve vztahu k němu) pohledávky, u kterých banka měla porušit povinnost sankcionovanou ujednáním o smluvní pokutě.

Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako neopodstatněného; Nejvyšší soud je proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).

Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že nepřehlédl, že součástí spisu byla i oznámení postupitelů o postoupení pohledávek, jež by mohla činit (ve světle úvah obsažených v rozsudku velkého senátu) ve vztahu k navrhuující věřitelce coby dlužnici z pohledávky, kterou měla dovolatelka nabýt postoupením, právně nevýznamnou obranu založenou na námitce neplatnosti postupních smluv. K tomu ovšem uvádí, že výtky, podle níž se soudy nižších stupňů nezabývaly obsahem oznámení o postoupení a tím, zda se tato oznámení dostala do sféry dlužníka z postupovaných pohledávek (neučinily z oznámení žádná zjištění právně významná pro věc), dovoláním uplatněna nebyla (dovolatelka zjevně - stejně jako soudy nižších stupňů - vyšla z judikatorních závěrů překonaných právě rozhodnutím velkého senátu). Při vázanosti obsahem dovolání a při objektivní nemožnosti uplatnění odvolacího důvodu dle § 241a odst. 3 o. s. ř. tak ani Nejvyšší soud neměl důvod zabývat se tím, zda navrhuující věřitelka měla obranu neplatností postupních smluv vůbec k dispozici. V zájmu předejití dalším sporům Nejvyšší soud dodává, že v případě postoupení části pohledávky nebo (dokonce) v případě postoupení jen části příslušenství části pohledávky by se závěry formulované výše nutně prosadily i při posouzení otázky, zda postoupení části pohledávky nebo postoupení části příslušenství části pohledávky bylo postupitelem dlužníku řádně (určitě) oznámeno.